

Pretexte pentru lectură

Un partid cu multe școli

de Manuela Zănescu

„Istoria este un inepuizabil joc cu trecutul”, afirma Lucian Boia¹, un joc de puzzle în care istoricii încearcă să „potrivească” piesele reconstituind imaginea de ansamblu. Un astfel de puzzle al imaginii României comuniste este completat de volumul coordonat de istoricul Sorin Radu. Sorin Radu (Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu) este preocupat de istoria României, a partidelor și doctrinelor politice, având mai multe studii referitoare la școlile de cadre. *Învățământul de partid în România comunistă. Studiu de caz: înființarea și organizarea Școlilor de cadre ale frontului plugarilor (1948)*, și studiul *Școala de cadre a Frontului Plugarilor*, sunt frecvent citate în volumul despre care discutăm.

Cartea cuprinde treisprezece lucrări prezentate de istorici din România, Republica Moldova și Germania la workshop-ul *Învățământul de partid și școlile de cadre în România comunistă. Context național și regional*, din octombrie 2012 și are o postfață semnată de Mihai Dinu Gheorghiu de la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași.

Lucrările reunite în acest volum cercetează învățământul politico-ideologic și școlile de cadre din țările fostului lagăr sovietic și îndeosebi din România perioadei 1945-1989. Astfel, unii dintre istorici tratează istoria școlilor de cadre și învățământul politico-ideologic în perioada 1944-1959, atât în România, cât și în Republica Moldova: Florin Abraham, *Învățământul de partid și elitele regimului comunist din România. Pentru o agendă a cercetării*; Daniela Șișcanu, *Învățământul de partid în URSS de la „ABC-ul comunismului” la „Istoria PC(b)US. Cursul scurt”*; Gabriel Asandului, *Școlile de cadre ale PCR din teritoriu în primii ani postbelici (1945-1948)*; Mioara Anton, *Ideologie și mobilizare. Exigențele aparatului de cadre (1948-*

Sorin Radu (coord.), *Învățământul de partid și școlile de cadre în România comunistă. Context național și regional*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2014

1953); Bogdan Ivașcu, *Tipuri de școli de cadre în învățământul de partid din anii '50 la nivel local în Transilvania*; Sorin Radu, *Structuri ale propagandei procomuniste din România în anii 1945-1953: Școlile de cadre ale Frontului Plugarilor*; Marius Tăriță, *Sistemul învățământului de partid în RSS Moldovenească în anii 1944-1951*; Corneliu Pintilescu, *Construind noua „justiție populară”: modificări în structura și pregătirea corpului de magistrați din România (1944-1952)*; Gheorghe Cojocaru, *Învățământul de partid și propaganda marxism-leninismului în RSSM după congresul al XX-lea al PCUS în contextul raporturilor sovieto-române*. Alte lucrări supun analizei istorice perioada 1948-1989: Liviu Țăranu, *„Naționalizarea” politicii de cadre și schimbările de personal din M.A.I. la începutul anilor '60*; Florian Banu, *Impactul învățământului politico-ideologic asupra activității Securității*; Mihaela Grancea, *Revista „Film” între promovarea ideologiei comuniste și nevoia de liberalizare a discursului artistic. Anul 1956*; Krista Zach, *‘Top Six’ – Mission Top Secret. Creating World best Performance with GDR Athletes*. În final, ca postfață, istoricul Mihai Dinu Gheorghiu se întreabă retoric: *Pe cine mai interesează azi școlile de partid?*

Ordinea pe care o propun pentru prezentarea lucrărilor din acest volum se subscrie logicii „cauză-efect”. Situația învățământului de partid din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (țară componentă a Uniunii Sovietice) este similară, cu accente specifice, în România și în toate țările dominate de comunism. Astfel am ales să iau în discuție lucrările în ordinea - de la „Est la Vest”.

¹ Lucian Boia, *Jocul cu trecutul. Istoria între adevăr și ficțiune*, București, Humanitas, 1998, p. 172.

C e s-ar fi întâmplat dacă nu ar fi existat *ABC-ul comunismului* sau *Cursul scurt de istorie a partidului comunist (b) al URSS*? Cum ar fi fost implementată ideologia comunistă în întreaga Europă de Est? Ce altceva ar fi inventat bolșevicii pentru a-și garanta menținerea puterii? Învățământul politic și școlile de cadre din România sunt copii fidele ale modelului de educație și îndoctrinare sovietic.

M arius Tăriță (Institutul de Istorie, Stat și Drept al Academiei de Științe a Republicii Moldova) ne supune atenției studiul *Sistemul învățământului de partid în RSS Moldovenească în anii 1944-1951* în care, printr-o abordare descriptivă, prezintă sistemul de educație al partidului din RSS Moldovenească între anii 1944-1951. Ne sunt enumerate sursele folosite pentru elaborarea lucrării de la publicații din presa raională a vremii la surse nepublicate din Fondurile Arhivei Organizațiilor Social Politice a Republicii Moldova. Sistemul de educație politică din acea perioadă era structurat pe mai multe nivele: de la cel mai înalt - reprezentat de Școala Republicană de partid din Chișinău și de Universitățile marxist-leniniste, până la nivelul de bază al școlilor serale și al grupurilor mici de studiu (studiu dedicat biografiilor lui Lenin și Stalin). Ne sunt prezentate, în *Anexe*, liste ale cursurilor din anul școlar 1948/1949, exemple de teme pentru lecțiile despre biografiile lui Lenin și Stalin, plan tematic de seminar și chiar date despre încheierea cursurilor.

Despre suportul de curs intitulat *ABC-ul Comunismului* întocmit de Nicolai Buharin aflăm din lucrarea Danielei Șișcanu (Institutul de Istorie, Stat și Drept al Academiei de Științe a Republicii Moldova). Acest curs, considerat manualul de bază pentru „alfabetizarea comunistă” (folosit și în România), conține 19 capitole în care sunt expuse în detaliu ideile comunismului și este utilizat pentru instruirea de bază din școlile de cadre.

La depersonalizarea istoriei a contribuit și cursul *Istoria Partidului Comunist (bolșevic) din Uniunea Sovietică. Cursul scurt*. Comitetului Central al P.C.(b)U.S. și stilizat de însuși Stalin, acesta conține istoria rescrisă după canoanele comuniste a Revoluției din Octombrie 1917. Studiul *Învățământul de partid și propaganda marxism-leninismului în RSSM după Congresul al XX-lea al PCUS în contextul raporturilor sovieto-române* este semnat de Gheorghe Cojocaru (Institutul de Istorie, Stat și Drept al Academiei de Științe a Republicii Moldova). Din cercetare reținem faptul că după cel de-al XX-lea Congres al PCUS este condamnat cultul personalității cultivat de Stalin și

este impusă o nouă abordare a „democrațiilor populare”.

Î n 1956 se semnează *Acordul de colaborare între Republica Populară Română și Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste* în vederea cooperării culturale și a schimburilor de experiență în toate domeniile (știință, cultură, artă, învățământ de toate gradele, sănătate, sport, turism). Reținem, în acest sens, schimburile de literatură științifică extinse din 1959 între Biblioteca Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a URSS cu Biblioteca Academiei Române, cu Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” din Iași, cu Baza de Cercetări Științifice din Timișoara ș.a. Autorul nu neglijează funcția îndeplinită în acea vreme de învățământul de partid și prezintă accentuarea rolului său de armă ideologică împotriva „rămășițelor trecutului”, dar și de propagandă comunistă realizată prin prelegeri. Sunt semnalate însă și neajunsurile propagandei, care avea un „caracter abstract” și o „tematică îngustă”.

P rezentarea istoriei instituționale a învățământului de partid și a școlilor de cadre din România este cuprinsă în câteva cercetări temeinice care, împreună, reușesc să compună un tablou al acestui sistem de educație paralelă. Florin Abraham, istoric la Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului din București, își definește abordarea metodologică și o justifică având în vedere analiza educației politice ca istorie instituțională. El realizează o analiză calitativă a surselor primare care pot fi folosite în cercetarea învățământului de partid și a școlilor de cadre la care adaugă, ca sugestie pentru aprofundarea temei: jurnale, scrisori, memorialistică, caracterizările aflate la „dosarul de cadre”.

C eea ce se desprinde ca o concluzie a studiului scris de Florin Abraham este faptul că învățământul de partid trebuie privit în logica unei concurențe nescrise cu alte forme de educație, cu învățământul de stat, civil și militar². Într-adevăr, așa cum afirmă și câțiva dintre semnatarii celorlalte cercetări, sunt prea puține studii asupra învățământului de partid. Acest subiect a ocupat în istoriografia românească

²Florin Abraham, *Învățământul de partid și elitele regimului comunist din România. Pentru o agendă a cercetării în Învățământul de partid și școlile de cadre în România comunistă. Context național și regional*, coordonator Sorin Radu, Iași, Editura Universității „Al.I.Cuza”, 2014, p.26.

„un loc marginal”³. Aflăm din studiile semnate de Florin Abraham și Sorin Radu (cele mai temeinic construite din punct de vedere al rigorii academice) că singurele cercetări care s-au mai făcut, până la apariția acestui volum, pe tema învățământului de partid, aparțin lui Narcis Popescu, despre școala *Propaganda și satelizare: Școala Superioară de Științe Sociale „A.A. Jdanov” 1948-1958*, lui Mihăiță Lupu, *Funcționarea Academiei „Ștefan Gheorghiu” sau ce putem recupera în folosul mobilității elitelor actuale din România*.

Sunt amintite, în majoritatea studiilor, câteva lucrări referitoare la perioada stalinistă, poststalinistă și ceaușistă care tratează probleme politice, ale elitelor și ale intelectualilor, însă nu au ca scop principal analizarea învățământului de partid. Dintre acestea amintim: Nicoleta Ionescu-Gură, *Nomenclatura Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român*, București, Humanitas, 2006; Bogdan Ivașcu, *Nașterea unei noi elite: Transilvania (1945-1953)*, Arad, Gutenberg Univers, 2008, Stelian Tanase, *Elite și societate. Guvernarea Gheorghiu-Dej: 1948-1965*, București, Humanitas, 1998; Vladimir Tismăneanu, *Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a comunismului românesc*, Iași Polirom 2005; Mihai Dinu Gheorghiu, *Intelectualii în câmpul puterii. Morfologii și traiectorii sociale*, Iași, Polirom, 2007.

Istoricul Florin Abraham își precizează clar scopul lucrării ca fiind o evaluare a învățământului de partid „ca problemă istoriografică”, oferind și noi perspective de cercetare. Noile direcții sugerate de autor sunt: realizarea unei lucrări mai ample și punerea la dispoziția cercetătorilor a documentelor aflate la Academia „Ștefan Gheorghiu”, pentru noi cercetări care pot contribui la o înțelegere profundă a mecanismelor interne ce definesc partidul unic într-un regim politic totalitar.

Despre rolul școlilor de partid - *Școlile de cadre ale PCR din teritoriu în primii ani postbelici (1945-1948)* vorbește istoricul Gabriel Asandului (Universitatea Tehnică „Gh. Asachi” din Iași). Școlile de partid de pe teritoriul României, înființate imediat după preluarea puterii de către comuniști, la ordinul Moscovei, au rolul de a în doctrina populația, de a „dezvolta conștiința comunistă”, de a crea „noile elite”, „nobilimea de stat”. Ele sunt o armă politică a puterii, de inspirație sovietică. Acestea nu au existat doar în România, ci au funcționat în toate țările din blocul comunist. În țara noastră, școli de

cadre au funcționat încă din 1944: „focare de luminare și de educare a membrilor de partid în spiritul ideilor marxist-leniniste”⁴.

Gabriel Asandului prezintă, într-o descriere cronologică, evoluția școlilor de cadre, de la școala de cadre elementară, cu durata scurtă, cu un număr redus de discipline de studiu și forme învățământ seral, la școala medie de cadre și până la școala superioară de cadre, mai bine organizată, ce funcționa pe lângă structurile regionale de partid. Aceste școli, caracterizate printr-o organizare cazonă, au trecut printr-o serie de reformări din cauza ineficienței lectorilor, a lipsei unei programe unice, a numărului mare de cursanți care nu finalizau studiile - situații criticate dur de către conducătorii comuniști. Perioada 1944-1948, cea denumită „copilăria” învățământului ideologic (G. Asandului), sau „perioada de improvizatie” (Bogdan Ivașcu) urmează să se consolideze din punct de vedere organizatoric după anul 1948. Acum se stabilesc criteriile de recrutare a cursanților: dintre membrii de partid activi, cu vechime mai mare de trei luni și cu origine socială sănătoasă.

O altă măsură impusă pentru reorganizarea școlilor de cadre a constat în nivelurile diferite ale în doctrinării prin cursuri serale și cercuri de politică curentă. Evaluarea cursanților se realiza în funcție de munca depusă, de rezultatele obținute la examene, de capacitatea și posibilitatea lor de dezvoltare, dar și de popularitate (Bogdan Ivașcu).

Istoricul Bogdan Ivașcu (Muzeul Județean Arad), reia o serie de idei publicate în lucrarea sa *Nașterea unei noi elite. Transilvania (1945-1953)* Arad, Gutenberg Univers, 2008. El creează un tablou al evoluției educației politice din Transilvania și stabilește o tipologie și o ierarhie a școlilor de cadre. Cele două etape identificate sunt cea cuprinsă între 1944-1947, pe care o definește ca una de ezitare, caracterizată prin mari fluctuații în ce privește corpul de lectori și, o a doua etapă - după 1948, în care se stabilizează și se consolidează din punct de vedere organizatoric școlile de cadre. Analiza comparativă a documentelor de arhivă din cele

³Ibidem, p.14.

⁴ Zina Brincu, *Să îmbunătățim munca în școlile de partid*, în “Scânteia”, anul XVII, nr.418, 5 ian. 1946, p.3 apud *Învățământul de partid și școlile de cadre în România comunistă. Context național și regional*, coordonator Sorin Radu, Iași, Editura Universității „Al.I.Cuza”, 2014, p.54.

două etape completează cercetarea cu date privind numărul de absolvenți ai cursurilor din Cluj și Arad și cu informații despre durata acestora.

Din 1950 învățământul de partid devine obligatoriu, constată Mioara Anton (Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” din București) în studiul *Ideologie și mobilizare. Exigențele aparatului de cadre (1948-1953)*. Autoarea menționează că în 1945 se înființează Universitatea „Ștefan Gheorghiu” (despre care Bogdan Ivașcu spune că s-a înființat în 1946 și o amintește cu denumirea de Școala Superioară „Ștefan Gheorghiu”), iar în 1948 și-a început activitatea Școala Centrală de lectori „A.A.Jdanov”. Găsim și aici, ca și la Bogdan Ivașcu, o periodizare a educației ideologice în două etape: 1945-1950, respectiv 1950-1953. Spre deosebire de studiul anterior, aici anul 1950, cel în care învățământul de partid devine obligatoriu, este cel considerat de graniță și nu anul 1948.

Intre cauzele care au dus la insuccesul școlilor de partid în primii lor ani de funcționare au fost slaba pregătire a lectorilor și comportamentul lor autoritar, lipsa infrastructurii și a resurselor financiare și metodele de selecție a absolvenților pentru funcții - în special pe baza relațiilor personale (aceasta constituia, de altfel, o practică instituțională).

Invățământul de partid nu s-a organizat doar în orașe, ci și la sate. Frontul Plugarilor, organizația politică definită ca „partid de luptă al plugărimii muncitoare”⁵, este prezentat și analizat de către istoricul Sorin Radu în studiul său *Structuri ale propagandei procomuniste din România în anii 1945-1953: Școlile de cadre ale Frontului Plugarilor*. În istoriografia temei sunt prezentate documente de arhivă și titluri care apar și în lucrările istoricilor Florin Abraham și Gabriel Asandului.

Frontul Plugarilor, cu o structură ce copia modul de organizare al partidului, avea un Comitet Central, Comitete de plasă și de județe și Birou Central cu președinte și vicepreședinte, cu alte cuvinte, o replică a partidului gândită de comuniști ca să acționeze în mediul rural. Rolul Frontului Plugarilor era să transmită linia politică a partidului și să cultive înfrățirea între plugarii români și plugarii

minorităților, să organizeze biblioteci și să realizeze și să distribuie materiale de propagandă. Școlile de cadre care au funcționat în interiorul acestei organizații urmăreau „înregimentarea politică a tuturor locuitorilor satelor” și asigurarea loialității cetățenilor față de partid”⁶.

Următoarele lucrări au în vedere educarea politică a cadrelor Ministerului Afacerilor Interne. Astfel, Liviu Țăranu (Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității) face o prezentare a politicii de cadre ce viza Securitatea în perioada cuprinsă între 1956 și 1960 în lucrarea „*Naționalizarea” politicii de cadre și schimbările de personal din M.A.I. la începutul anilor '60*. Pentru educarea personalului, Direcția de cadre din Ministerul Afacerilor Interne a beneficiat de școli proprii, cu personal bine remunerat.

După disponibilizările masive din 1956, care au dus la eliminarea a 21.000 de cadre din MAI, s-a impus un control mai pronunțat în privința pregătirii cadrelor. Dacă anterior între membrii Securității erau foști frizeri, ospătari, muncitori manuali ș.a., acum politica de cadre este mult mai selectivă și dobândește un rol determinant. Măsurile luate vizează componenta profesională (personal calificat), eliminarea celor care nu prezintă siguranță pentru regim.

Pătrund în școlile de cadre materiale didactice utilizate de către serviciile secrete occidentale, este înființat serviciul de testare psiho-analitică, pentru a nu se mai ajunge la reclamații din cauza abaterilor de la disciplină ale angajaților MAI. Cu toate acestea, apar amintite, în lucrarea prezentată de Liviu Țăranu, sesizări făcute la adresa personalului din Securitate chiar și în anul 1978. Deși personalul a fost schimbat, metodele și stilul de lucru au rămas aceleași⁷.

Tot despre Securitate scrie și Florian Banu (Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității) în studiul său *Impactul învățământului politico-ideologic asupra activității Securității*, unde analizează mijloacele și metodele folosite pentru îndoctrinarea ofițerilor Securității. Autorul amintește criteriile de recrutare pentru viitorii ofițeri și supune atenției gradul în care educația politică s-a reflectat în activitatea profesională a Securității.

⁵ Sorin Radu, *Structuri ale propagandei procomuniste din România în anii 1945-1953: Școlile de cadre ale Frontului Plugarilor în Învățământul de partid și școlile de cadre în România comunistă. Context național și regional*, coordonator Sorin Radu, Iași, Editura Universității „Al.I.Cuza”, 2014, p.109.

⁶ *Ibidem*, p.141.

⁷ Liviu Țăranu, „*Naționalizarea” politicii de cadre și schimbările de personal din M.A.I. la începutul anilor '60 în Învățământul de partid și școlile de cadre în România comunistă. Context național și regional*, coordonator Sorin Radu, Iași, Editura Universității „Al.I.Cuza”, 2014, p. 208.

Cum erau formați noii ofițeri prin cursuri de învățământ politico-ideologic, modul în care învățământul politic și-a lăsat amprenta asupra Securității, crearea omului nou sunt teme tratate în corpul lucrării. Subiectul este abordat cronologic, de la primele forme de selecție și educație politică a celor din serviciile de securitate (despre care Dennis Deletant spune că au avut ca principal criteriu de recrutare „bestialitatea”) și evoluția lor până în anul 1989. Pivotalul învățământului politico-ideologic, afirmă Florian Banu, l-a constituit „ura de clasă” pentru „demascarea și zdrobirea dușmanului”⁸

Învățământul de partid nu a fost organizat doar pentru membrii de partid, pentru ofițerii securității sau pentru țărani care trebuiau să-și iubească opresorii și să-și dea pământul colectivului. Trebuiau monitorizați și „educați” și avocații și judecătorii. Așa cum s-a purces la crearea unei noi istorii, trebuia creată și o nouă justiție. Despre transformarea sistemului instituțional de justiție din ceea ce comuniștii numeau „justiție burgheză” în „justiție populară” aflăm de la Corneliu Pintilescu (Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu) din studiul său intitulat: *Construind noua „justiție populară”: modificări în structura și pregătirea corpului de magistrați din România (1944-1952)*.

Explicația acestei transformări a justiției este contextualizată, ea trebuie înțeleasă în relație cu marile schimbări politice. Politica de selectare și de pregătire a asesorilor populari, epurarea corpului de magistrați și pregătirea noilor cadre s-a realizat după modelul sovietic și sub îndrumarea consilierilor sovietici. Corneliu Pintilescu delimitează etapele din evoluția sistemului juridic și anume: o primă fază de discreditare a membrilor partidelor istorice și de condamnări și înscenări; o fază intermediară, în care se instaurează justiția populară cu noi cadre care sunt formate într-un sistem de educație de scurtă durată, dar care au origine sănătoasă, respectiv perioada actelor legislative, care începe în 1952, când funcțiile Procuraturii sunt definite după modelul sovietic. Tot în această ultimă etapă se schimbă radical *Codul Penal* și *Codul de Procedură Penală* adoptate în timpul lui Carol al II-lea.

⁸ Florian Banu, *Impactul învățământului politico-ideologic asupra activității Securității în Învățământul de partid și școlile de cadre în România comunistă. Context național și regional*, coordonator Sorin Radu, Iași, Editura Universității „Al.I.Cuza”, 2014, p.247.

Tabloul educației politice din România comunistă este completat de studiul *Revista „Film” între promovarea ideologiei comuniste și nevoia de liberalizare a discursului artistic. Anul 1956*, semnat de Mihaela Grancea (Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu).

Expunerea modului în care arta cinematografică a fost afectată de ideologia comunistă este o piesă importantă în completarea imaginii regimului totalitar din România. Este de amintit, în acest sens, întrebarea retorică pe care și-o pune Lucian Boia: „o anchetă privitoare la propaganda politică mai poate face abstracție de film sau de afișul electoral?”⁹.

Dacă în anii '50 arta cinematografică avea rol de divertisment în lumea occidentală, în România, ca de altfel în toate țările din blocul comunist, era marcată de regimul politic și confiscată de ideologia comunistă. Filmul, ne arată Mihaela Grancea, este „confiscat și transformat în artă angajată cu rol esențial în construirea paradigmei totalitare a omului nou”¹⁰.

Chiar dacă în 1950 se înființează Studiourile Cinematografice București și se demarează construcția Centrului de Producție Cinematografică/Studiourile Buftea, ele vor fi total aservite puterii comuniste. Revista „Film” evidențiază, în articolele pe care le cuprinde, preocuparea constantă a partidului pentru aplicarea principiilor realismului socialist.

Propaganda și ideologia comunistă au pătruns în întreaga societate, în toate straturile ei. Nu doar arta, ci și sportul a fost profund marcat de această cangrenă socială a secolului XX.

Despre cum a fost afectată lumea sportului în Germania de Est de ideologia politică de partid ne dezvăluie textul studiului „*Top Six*” – *Mission Top Secret. Creating World best Performance with GDR Athletes* („*Top șase*” – *Misiune strict secretă. Crearea celor mai bune performanțe mondiale cu atleții din Republica Democrată Germania*)¹¹ semnat de Krista Zach (Munchen).

⁹ Lucian Boia, *Jocul cu trecutul. Istoria între adevăr și ficțiune*, București, Humanitas, 1998, p.132.

¹⁰ Mihaela Grancea, *Revista „Film” între promovarea ideologiei comuniste și nevoia de liberalizare a discursului artistic. Anul 1956 în Învățământul de partid și școlile de cadre în România comunistă. Context național și regional*, coordonator Sorin Radu, Iași, Editura Universității „Al.I.Cuza”, 2014, p. 256..

¹¹ Studiul apare în volum în limba engleză (*n.a.*)

Autoarea explică alegerea titlului prin faptul că sportivii din Germania Democrată au fost, între 1956 și 1988, în topul medaliaților atât la Jocurile Olimpice de Vară, cât și la Jocurile Olimpice de iarnă. Sportul devine astfel o prioritate națională pentru guvernul de la Berlin și este folosit ca instrument al ideologiei de partid, cu scopul final de creare a „personalității socialiste”. Activitatea sportivă se desfășoară doar după directivele indicate de partid. Prima măsură luată de comuniștii germani, imediat după terminarea celui de-al II-lea Război Mondial, a fost desființarea cluburilor sportive ce au aparținut burgheziei și trecerea la sportul de masă. Au creat chiar și un termen care desemna sportivul comunist: *aktivistensportler* – sportivul activist politic!

Acest gen de politică a sportului de masă s-a practicat până în anul 1968, an în care s-au stopat finanțările destinate tuturor genurilor de sporturi și sportivi și s-au îndreptat către elite. S-a realizat o clasificare a sporturilor de elită și s-a creat un sistem de educare și monitorizare a sportivilor de performanță. Au fost create școli speciale pentru sportivi, în care atleții considerați sportivi de elită erau educați să-i urască pe oponenții lor din țările capitaliste, să-i evite (le erau interzise contactele de orice fel cu sportivi din lumea occidentală). În aceste școli (pentru care s-au alocat aproape 80 de milioane de mărci), era experimentat dopingul pentru atingerea unor performanțe neegale și erau practicate metode de pregătire noi, care presupuneau o dietă specială, completarea unui jurnal etc.

Politica sportivă a fost strict secretă, nu doar din cauza dopingului, ci și pentru ca măsurile „științifice” aplicate atleților să nu fie copiate de către „inamicii” din alte țări. Învățământul ideologic din țările Europei comuniste a cunoscut grade diferite – de la cercuri de lectură la școli de cadre elementare, la școli serale, până la universități, în general cu durată scurtă și, mai ales, ineficiente în ce privește educația, cu rezultate numai în privința propagandei ideologice.

Așa cum precizează Sorin Radu în *Cuvânt înainte* „Învățământul de partid, învățământul ideologic a jucat un rol fundamental în procesul de construcție și de legitimare a regimurilor comuniste din Europa de Est (...)”¹².

Învățământul ideologic și școlile de cadre înființate de către comuniști urmăreau consolidarea aparatului de partid, formarea de cadre de elită (nomenclatura) și controlul statului totalitar asupra membrilor comunității.

Învățământul de partid s-a realizat prin intermediul unor forme de educație lipsite de structuri clare, cu perioade de reorganizare și fără rezultate imediate. În perioada comunistă, atât învățământul de partid, cât și învățământul ideologic au legitimat regimurile comuniste din toată Europa de Est. La aceste școli de partid se formau activiștii, „cadrele”, adică cei care beneficiau mai apoi de funcții de conducere în cadrul Partidului Comunist sau în instituțiile statului.

Cursurile organizate la aceste „școli” aveau ca principal obiectiv „ridicarea nivelului ideologic”, „formarea conștiinței de clasă”, formarea „omului nou”, cu alte cuvinte, îndobândirea participanților. Aceste cadre de partid au fost numite „nobilimea de stat” de către sociologul Mihai Dinu Gheorghiu.¹³ Menirea lor era controlul activităților în instituțiile din care faceau parte, dar și mobilizarea politică pentru a păstra disciplina de partid.

Astfel, această culegere de studii deschide calea către o zonă neexplorată, ce poate contribui la înțelegerea modului în care a funcționat comunismul din România.

Studiile din volum, diferite construite, unele cu rigoare științifică (Florin Abraham și Sorin Radu), altele descriptive și informative, însă bine documentate, urmărind o prezentare cronologică a bibliografiei studiate, reușesc împreună să construiască o imagine a sistemului de educație paralel constituit de învățământul ideologic de orice fel.

Singurul neajuns major al lucrării este faptul că studiul Kristei Zach apare publicat integral în limba engleză. Volumul a apărut la doi ani după ce a avut loc workshop-ul la care au fost prezentate lucrările, deci nu lipsa timpului a împiedicat traducerea textului despre atleții din RDG.

Florin Abraham, Sorin Radu și Mihai Dinu Gheorghiu indică noi direcții de cercetare pentru învățământul de partid: „Cercetarea de profunzime a învățământului de partid, cu deosebire a celui superior, ar putea duce la o

național și regional, coordonator Sorin Radu, Iași, Editura Universității „Al.I.Cuza”, 2014, p. 9.

¹³ Mihai Dinu Gheorghiu, *Intellectualii în câmpul puterii. Morfologii și traiectorii sociale*, Iași, Editura Polirom 2007, p.15.

¹²Sorin Radu, *Cuvânt înainte în Învățământul de partid și școlile de cadre în România comunistă. Context*

nuanțare substanțială a judecăților de valoare generalizatoare despre educația ideologică într-un sistem dictatorial.”¹⁴

Am putea adăuga la sugestia menționată și o abordare a temei din perspectiva istoriei orale. O culegere de interviuri luate absolvenților și lectorilor de la Academia „Ștefan Gheorghiu” (unii dintre aceștia, cadre didactice la SNSPA, după cum aflăm din textul istoricului Mihai Dinu Gheorghiu) și apoi analizarea și interpretarea acestor mărturii ar contribui substanțial la construirea imaginii acestei lumi. „Decodarea preistoriei comunismului este așadar o operație necesară pentru a înțelege geneza unei mitologii și amploarea impactului său”¹⁵, după cum afirmă Lucian Boia în paginile de introducere ce însoțesc volumul pe care îl coordonează (*Mitologia științifică a comunismului*). Pentru a-și legitima existența, regimul comunist a produs mituri pe care toate țările din blocul sovietic le-au importat din URSS: al păcii, al clasei muncitoare, al omului nou, al bunăstării, al justiției rezultate toate dintr-un corn al abundenței, observă istoricul Al. Zub în *Miturile comunismului românesc*.¹⁶ Lucian Boia alcătuiește o lungă listă de mituri desprinse din imaginarul epocii comuniste. Putem să încadrăm această carte în „mitul omului nou” pentru că acesta era scopul principal al învățământului de partid și al școlilor de cadre – formarea *omului nou*.¹⁷

Invățământul ideologic este parte din obiectivele procesului de stalinizare a României. Vladimir Tismaneanu distinge trei obiective în construirea „dictaturii proletariatului” în România: transformarea economiei bazate pe piață și proprietate într-o economie controlată și planificată de la centru; dezvoltarea industriei (industria grea și industria constructoare de mașini) și „distrugerea completă a societății civile și

înregimentarea vieții intelectuale și a culturii”¹⁸ prin acest diabolic plan de organizare a unei structuri de educație ideologică. Prin învățământul ideologic se promite salvarea mesianică a tuturor celor sărmani și crearea „paradisului”, a „lumii noi”. Această lume utopică, în care proletarii de pretutindeni sunt uniți, în care știința va duce producția pe culmi nemaiîntâlnite, în care dispar clasele sociale este de fapt o lume a minciunii. O lume în care istoria este rescrisă, în care cultura și arta sunt subordonate ideologic, în care sportivii sunt obligatoriu „robusti și performanți” și doboară record după record. Acestea, și multe alte informații documentate ne sunt oferite de culegerea de lucrări științifice în care autorii și-au propus explorarea acestei zone neexploatare încă.

Volumul *Învățământul de partid și școlile de cadre în România comunistă. Context național și regional* merită citit fie ca lectură de referință bibliografică pentru perioada stalinizării României, fie ca o lectură informativă. Chiar dacă e alcătuit din cercetări științifice, limbajul folosit de autori este unul accesibil, iar informațiile oferite prezintă, cu siguranță, interes.

¹⁴ Florin Abraham, *Învățământul de partid și elitele regimului comunist din România. Pentru o agendă a cercetării în Învățământul de partid și școlile de cadre în România comunistă. Context național și regional*, coordonator Sorin Radu, Iași, Editura Universității „Al.I.Cuza”, 2014, p. 27.

¹⁵ Lucian Boia, *Introducere în Mitologia științifică a comunismului*, București, Humanitas, 1993

¹⁶ Al. Zub, *Mituri istoriografice în România ultimei jumătăți de secol în Miturile comunismului românesc sub direcția lui Lucian Boia*, București, Nemira, 1998, p. 89.

¹⁷ Lucian Boia, *Mitologia științifică a comunismului*, București, Humanitas, 1993, p. 40

¹⁸ Vladimir Tismaneanu, *Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a comunismului românesc*, Iași, Polirom, 2005, p. 147.